

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ચુ.પી. રાજ્ય

વિરુદ્ધ

અબ્દુલ અને અન્ય.

મે ૫, ૧૯૯૭

[એમ.કે. મુખર્જી અને એસ.પી. ફુર્દુકર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ક્રિમિનલ લો:

ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩: કલમ ૧૭૪.

ઈન્કવેસ્ટ રિપોર્ટ (મરણોત્તર તપાસ અહેવાલ)–પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (એફ.આઈ.આર.) માં ઉલ્લેખ હતો કે મૃતક પર બાંકા વડે હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ ઈન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં બાંકા અંગે કોઈ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો ન હતો, હાઈકોર્ટે એફ.આઈ.આર. ની સરચાઈ અને પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓના પુરાવાને એવા કારણોસર અવિશ્વસનીય ગણાવ્યા કે તેમના પુરાવા ઈન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાંના કથનો સાથે અસંગત હતા–ઠેરવવામાં આવ્યું: ઈન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં ઘટનાની તમામ વિગતો નોંધવી જરૂરી નથી, હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય છે.

ધ ઈન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ કલમો ૩૦૨/૩૪.

પુરાવા–પુરાવાની મૂલવણી–એફ.આઈ.આર. માં હુમલા અંગેની તમામ જરૂરી વિગતો શામેલ હતી જેમાં દરેક આરોપીની ભૂમિકા અને વપરાયેલા હથિયારનો ઉલ્લેખ હતો, મૃતકના ભાઈના પુરાવા વિશ્વસનીય જણાયા અને

તેમની જુવાનીને અવિશ્વસનીય ઠેરવવા જેવી કોઈ સામગ્રી બહાર આવી નથી- મૃતકના કાકાએ તેમના પુરાવાને સમર્થન આપ્યું અને કોઈપણ ક્ષતિ કે ભૂલ વિના તે જ ક્રમમાં આખી વાર્તાનું વર્ણન કર્યું-ઠેરવવામાં આવ્યું: કેસના સંજોગોમાં, હાઈકોર્ટ તમામ ચાર આરોપીઓની સજા રદ કરવા માટે ન્યાયી ન હતી, ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો, જો કે, સમય વીતી જવાના કારણે એક આરોપી પર લાદવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની સજાને આજીવન કેદમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી, ક્રિમિનલ ટ્રાયલ.

નિર્દોષ છુટકારો-તેની વિરુદ્ધ અપીલ-ઠેરવવામાં આવ્યું: જ્યારે નિર્દોષ છુટકારાનો ચુકાદો કાયદાની ખોટી ધારણા અને પુરાવાની ભૂલભરેલી મૂલવણી પર આધારિત હોય ત્યારે સુપ્રિમ કોર્ટ તેમાં હસ્તક્ષેપ કરશે-હાઈકોર્ટે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૭૪ ના ખોટા અર્થઘટન પર ફરિયાદપક્ષની વાર્તાને ભૂલભરેલી રીતે ફગાવી દીધી હતી. હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય છે.

સામાવાળાઓ-આરોપીઓને ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ આરોપીને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી જ્યારે અન્ય ત્રણ આરોપીઓને આજીવન કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, મૃતકને પ્રધાન તરીકે તેમની વિરુદ્ધ લાવવામાં આવેલા 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' સંબંધિત એક નોટિસ મળી હતી. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે એ-૧ અને તેના સાથીદારો આ 'અવિશ્વાસનો પ્રસ્તાવ' લાવવામાં નિમિત્ત બન્યા હતા. તેથી, મૃતક, તેમના ભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને કાકા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ની સાથે 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' અંગે ચર્ચા કરવા બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧ ના ઘરે પહોંચ્યા. જેવા જ મૃતક બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧ ના ઘરેથી નીકળ્યા, એ-૧ તેની ડબલ બેરલ બંદૂક સાથે, એ-૨ અને એ-૩ કહ્લા સાથે અને એ-૪ બાંકા સાથે અચાનક ગુનાના સ્થળે પ્રગટ થયા અને મૃતકને ઘેરી લીધા. ત્યારબાદ એ-૧ એ અચાનક મૃતક પર ગોળીબાર કર્યો. એ-૪ એ બાંકા વડે મૃતક પર હુમલો કર્યો જ્યારે એ-૨ અને એ-૩ એ તેમના કહ્લા (દેશી પિસ્તોલ) માંથી ગોળીબાર કર્યો. મૃતકનું ઘટનાસ્થળે જ મૃત્યુ નીપજ્યું. પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધવામાં આવ્યો હતો અને ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૮૩ ની કલમ ૧૭૪ હેઠળ ઇન્કવેસ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું. એફ.આઈ.આર. માં ઉલ્લેખ હતો કે મૃતક પર બાંકા વડે પણ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં બાંકા અંગે કોઈ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો ન હતો.

હાઈકોર્ટે પુરાવા અને રેકર્ડ પરની અન્ય સામગ્રીઓની પુનઃમૂલવણી કરીને તમામ આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા. હાઈકોર્ટે એફ.આઈ.આર. ની સરચાઈ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓ ૧ અને ૨ ના પુરાવાને એવા કારણોસર અવિશ્વસનીય ગણાવ્યા કે તેમના પુરાવા ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાંના કથનો સાથે અસંગત હતા. તેનાથી નારાજ થઈને અપીલકર્તા-રાજ્યે હાલની અપીલ દાખલ કરેલ.

અપીલો મંજૂર કરતા, આ કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧. પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં હુમલા અંગેની તમામ જરૂરી વિગતો શામેલ હતી જેમાં દરેક આરોપીની ભૂમિકા અને વપરાયેલા હથિયારનો ઉલ્લેખ હતો. મૃતકના ભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) ના પુરાવા વિશ્વસનીય છે અને ઉલટતપાસ દરમિયાન તેમની જુબાનીને અવિશ્વસનીય ઠેરવવા જેવી કોઈ સામગ્રી બિલકુલ બહાર આવી નથી. મૃતકના કાકા (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) એ તમામ મહત્વની વિગતોમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧ ના પુરાવાને સમર્થન આપ્યું અને તેમણે કોઈપણ ક્ષતિ કે ભૂલ વિના તે જ ક્રમમાં આખી વાર્તાનું વર્ણન કર્યું. જો આમ હોય, તો હાઈકોર્ટે આ બે પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓના પુરાવાની યોગ્ય પરિપ્રક્રમમાં મૂલવણી ન કરીને ગંભીર ભૂલ કરી હતી અને ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૧૭૪ ના ખોટા અર્થઘટન પર ફરિયાદપક્ષની વાર્તાને ભૂલભરેલી રીતે ફગાવી દીધી હતી. ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં ઘટનાની તમામ વિગતો નોંધવી જરૂરી નથી. હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે. જો કે, સમય વીતી જવાના કારણે એ-૧ ને ફટકારવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની સજાને આજીવન કેદમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે છે. [૭૨-એ-ઈ; ૭૧-એફ-એચ]

પેદા નારાયણ અને અન્ય વિરુદ્ધ આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય, [૧૯૭૫] સપ્લી. એસ.સી.આર. ૮૪ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨. જ્યાં સુધી વાદગ્રસ્ત ચુકાદો કાયદાની ખોટી ધારણા અને રેકર્ડ પરના પુરાવાની ભૂલભરેલી મૂલવણી પર આધારિત ન હોય ત્યાં સુધી આ કોર્ટ નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં. હાલના કેસમાં હાઈકોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો માત્ર ક્રિ.પ્રો.કો. ની કલમ ૧૭૪ ના અર્થઘટન પર જ ભૂલભરેલો નથી પરંતુ રેકર્ડ પરના પુરાવાની યોગ્ય પરિપ્રક્રમમાં મૂલવણી કરવાના સંબંધમાં પણ ગંભીર ખામીથી પીડાય છે. [૭૨-ડી-એચ; ૭૩-એ-બી]

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન : ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭૪-
૧૭૬/૧૯૯૦ .

અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ક્રિ. અપીલ નં. ૫૦૬, ૫૧૭ અને ૫૧૮/૧૯૮૮
માં તારીખ ૧.૧૨.૮૮ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે અરવિંદ માથુર (એ.એસ. પુંડીર).

સામાવાળાઓ તરફે સુનીલ કે. જૈન, વિજય હંસારિયા, જીતેન્દ્ર કે. બત્રા
અને જૈન હંસારિયા એન્ડ કંપની.

કોર્ટે ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ એસ.પી. કુર્દુકર દ્વારા આપવામાં આવેલ.

તિલોકપુર ગામમાં કેટલાક પરાંઓનો સમાવેશ થાય છે, જેમાંથી એક
કુર્થારા છે જ્યાં મૈકુનો પુત્ર અબ્દુલ અલી (એ-૧) રહેતો હતો પરંતુ પાછળથી તે
તિલોકપુર ગામમાં રહેવા ગયો હતો. મુસ્તફા (એ-૨) પણ કુર્થારા ગામમાં રહેતો
હતો પરંતુ ત્યારબાદ તિલોકપુર ગામમાં રહેવા ગયો હતો. વિક્રમ (એ-૩) અને
રામાનુજ (એ-૪) કુર્થારા ગામના રહેવાસી છે. આ ચારેય આરોપી વ્યક્તિઓ
એકબીજાના પાકા મિત્રો હતા, જેમાંથી અબ્દુલ અલી (એ-૧) આશરે પંદર વર્ષ

સુધી તિલોકપુર ગ્રામ પંચાયતના પ્રધાન હતા, જ્યાં સુધી તેઓ શંકર લાલ (જેઓનું અવસાન થયું છે) સામે પ્રધાન પદની ચૂંટણી હારી ન ગયા. તારીખ ૨૪ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૩ ના રોજ બનેલી ઘટનાના સમયે, નિર્વિવાદપણે શંકર લાલ પ્રધાન હતા જેઓ વિરોધી જૂથના હતા. આરોપી અને ખાસ કરીને અબ્દુલ અલી (એ-૧) ને પ્રધાન તરીકે શંકર લાલની સફળતા ગમી ન હતી. ગામમાં શંકર લાલના સમર્થકો દ્વારા પ્રધાન તરીકે તેમની જીતની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી, જેણે એ-૧ ના અહંકારને વધુ ઠેસ પહોંચાડી હતી. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, આ પરિબળોના કારણે બંને જૂથો વચ્ચે તણાવપૂર્ણ અને અદાવતભર્યા સંબંધો બંધાયા, જેમાંના એકનું નેતૃત્વ એ-૧ અને બીજાનું નેતૃત્વ શંકર લાલ કરી રહ્યા હતા.

૨. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે પ્રશ્નાર્થ ઘટનાના એક વર્ષ પહેલાં, એ-૧ અને તેના સાથીદારોએ શંકર લાલની હત્યા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, પરંતુ તેઓ બચી ગયા હતા અને સંબંધિત સમયે તેમની વિરુદ્ધ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૭ હેઠળનો એક ફોજદારી કેસ પેન્ડિંગ હતો. એ-૧ વિરુદ્ધ ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ Procedure ની કલમ ૧૦૭ હેઠળનો કેસ પણ પેન્ડિંગ હતો.

૩. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રશ્નાર્થ ઘટનાના એક દિવસ પહેલાં, શંકર લાલને તેમની વિરુદ્ધ લાવવામાં આવેલા 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' સંબંધિત એક નોટિસ મળી હતી. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે એ-૧ અને તેના સાથીદારો આ 'અવિશ્વાસનો પ્રસ્તાવ' લાવવામાં નિમિત્ત બન્યા હતા. તેથી, શંકર લાલ તારીખ ૨૪ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૩ એટલે કે ઘટનાની તારીખે સવારે આશરે ૭.૩૦ વાગ્યે તેમના ભાઈ મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને કાકા છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ની સાથે તેમના ઘરેથી નીકળ્યા અને 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' અંગે ચર્ચા કરવા ઢ્ઠારિકા પ્રસાદ (બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧) ના ઘરે પહોંચ્યા. સદર બેઠકમાં, 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' ની કાયદેસરતાને યોગ્ય મંચ સમક્ષ પડકારવાનો અને સ્ટે ઓર્ડર મેળવવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો; તે હેતુ માટે, તેઓ લખનૌ જવાના હતા. ઢ્ઠારિકા પ્રસાદ (બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧) એ શંકર લાલ અને તેમના સાથીદારોને આગળ વધવા કહ્યું અને તેઓ થોડા સમય પછી જોડાશે તેમ જણાવ્યું. તદનુસાર શંકર લાલ, મંગલ અને છોટે લાલ ઢ્ઠારિકા પ્રસાદના ઘરેથી નીકળ્યા અને જ્યારે તેઓ ધનેન્દ્ર જૈનના ઘરની નજીક પહોંચ્યા, ત્યારે એ-૧ તેની ડબલ બેરલ બંદૂક સાથે, એ-૨ અને એ-૩ કટ્ટા (દેશી પિસ્તોલ) સાથે અને એ-૪ બાંકા સાથે અચાનક ગુનાના સ્થળે પ્રગટ થયા અને શંકર લાલને ઘેરી લીધા. એ-૪ એ શંકર લાલ વિરુદ્ધ અપશબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો. ત્યારબાદ એ-૧ એ અચાનક શંકર લાલ પર ગોળીબાર કર્યો. એ-૪ એ બાંકા વડે શંકર પર હુમલો કર્યો જ્યારે એ-૨

અને એ-૩ એ તેમના કટ્ટા (દેશી પિસ્તોલ) માંથી ગોળીબાર કર્યો. શંકર લાલ બંદૂકની ગોળી અને અન્ય ઇજાઓ થવાના કારણે નીચે પડી ગયા અને ઘટનાસ્થળે જ મૃત્યુ પામ્યા. આ ઘટના સવારે આશરે ૮.૪૫ વાગ્યે બની હતી. અગ્નિશાસ્ત્રોના અવાજ અને મંગલ તથા છોટે લાલ દ્વારા કરવામાં આવેલી બૂમોએ મહાદીન અને મહાબીર સહિતના કેટલાક વ્યક્તિઓનું ધ્યાન આકર્ષિત કર્યું. ત્યારબાદ તમામ આરોપીઓ નાસી ગયા.

૪. મંગલે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) ઘટનાનો અહેવાલ તેના કાકા છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) પાસે લખાવ્યો અને તેના પર તે બંને દ્વારા સહી કરવામાં આવી. તેઓ સદર અહેવાલ પોલીસ સ્ટેશન મસૌલી, જી. બારાબંકી ખાતે લઈ ગયા અને હેડ કોન્સ્ટેબલ સુખાંત રામ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૩) ને સોંપ્યો જેમણે એફ.આઈ.આર. (આંક કા-૨) તૈયાર કરી અને બપોરે આશરે ૧.૦૦ વાગ્યે કેસ નોંધ્યો. મોહન લાલ પાંડે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૬), એસ.એચ.ઓ. પોલીસ ફોર્સ સાથે જરૂરી તપાસ માટે ઘટનાસ્થળે પહોંચ્યા. શબ પર ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું (આંક કા-૫) કર્યા પછી, તેને કોન્સ્ટેબલ જગદીશ પાંડે અને ગામના ચોકીદાર રહમત અલી મારફતે પોસ્ટમોર્ટમ પરીક્ષા માટે મોકલવામાં આવ્યું. ડો. રામ મોહન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૪) એ ૨૫મી ડિસેમ્બર, ૧૯૮૩ ના રોજ શબનું પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું. ત્યારબાદ મોહન લાલ પાંડે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૬) એ કેટલાક પંચનામા તૈયાર કર્યા અને વિવિધ સાક્ષીઓના નિવેદનો

નોંધ્યા. તપાસ દરમિયાન, મોહન લાલ પાંડેને વિશ્વસનીય માહિતી મળી કે એ-
૧ એ તારીખ ૨૪ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૩ ના રોજ સવારે આશરે ૯.૩૦ વાગ્યે વહેબ
અલીની દુકાનમાં પોતાનું અગ્નિશાસ્ત્ર જમા કરાવ્યું હતું. સદર હથિયાર તારીખ ૬
જૂન જાન્યુઆરી, ૧૯૮૪ ના રોજ જમી પંચનામા હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવ્યું હતું.
તપાસ દરમિયાન આરોપી વ્યક્તિઓની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. તપાસ
પૂર્ણ કર્યા પછી, ચારેય આરોપીઓ વિરુદ્ધ શંકર લાલની હત્યા કરવા બદલ ધ
ઈન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૩૦૨/૩ ઍ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કેસ
ચલાવવામાં આવ્યો.

૫. આરોપીઓએ તેમની સામે લગાવાયેલા આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યો હતો
અને દલીલ કરી હતી કે તેમને અદાવતના કારણે હાલના ગુનામાં ખોટી રીતે
સંડોવી દેવામાં આવ્યા છે. તેઓ નિર્દોષ છે અને તેમને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં
આવે.

૬. ફરિયાદપક્ષે પોતાના કેસના સમર્થનમાં મુખ્યત્વે બે પ્રત્યક્ષદર્શી
સાક્ષીઓ, એટલે કે, મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને છોટે લાલ
(ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ના પુરાવા ઉપરાંત ડો. રામ મોહન, એમ. ઓ.
(ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૪) અને પંચ સાક્ષીઓના પુરાવા અને વિવિધ પંચનામા

પર આધાર રાખ્યો હતો. આરોપીઓએ પોતાના બચાવના સમર્થનમાં ઢ્વારિકા પ્રસાદ (બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧) ની તપાસ કરી હતી.

૭. ૪ થા એડિશનલ સેશન્સ જજ, બારાબંકીએ, રેકર્ડ પરના મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કરીને તેમના તારીખ ૩૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૮ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા ચારેય આરોપી વ્યક્તિઓને શંકર લાલની હત્યા કરવા બદલ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૩૦૨/૩૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા. ટ્રાયલ જજે અબ્દુલ અલી (એ-૧) ને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારી અને ક્રિ.પ્રો.કો. ની કલમ ૩૬૬ હેઠળ અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ, લખનૌ બેન્ચને સંદર્ભ મોકલ્યો. એ-૨ થી એ-૪ ને આજીવન કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવેલ સંદર્ભ કેપિટલ સેન્ટેન્સ રેફરન્સ નં. ૧૯૮૮ નો ૩ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો. આ દરમિયાન, ચારેય આરોપી વ્યક્તિઓએ તેમની સામે પસાર કરાયેલા દોષસિદ્ધિ અને સજાના ચુકાદા અને હુકમની કાયદેસરતા અને ચોક્કસાઈને પડકારતી હાઈકોર્ટમાં ક્રિમિનલ અપીલો દાખલ કરી. આ તમામ ક્રિમિનલ અપીલો અને ઉપરોક્ત સંદર્ભની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટે, પુરાવા અને રેકર્ડ પરની અન્ય સામગ્રીઓની પુનઃમૂલવણી કરીને તેના તારીખ ૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૮ ના ચુકાદા દ્વારા આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી ત્રણેય અપીલો મંજૂર કરી, સંદર્ભ ફગાવી દીધો અને તેમાંથી દરેકને તેની સામે લગાવાયેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા. હાઈકોર્ટ દ્વારા

પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છુટકારાના આ જ ચુકાદા અને હુકમને યુ.પી. રાજ્ય દ્વારા આ ક્રિમિનલ અપીલોમાં પડકારવામાં આવ્યો છે. આ ક્રિમિનલ અપીલો એક જ સમાન ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવતી હોવાથી, તેનો નિકાલ આ ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવે છે.

૮. અમે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની રજૂઆતો સાંભળી અને રેકર્ડ પરના મૌખિક પુરાવા અને અન્ય સામગ્રીઓનું અવલોકન કર્યું. અમે નીચેની કોર્ટોના ચુકાદાઓનો પણ અભ્યાસ કર્યો છે અને અમારા સુવિચારિત મતે હાઇકોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો માત્ર ક્રિ.પ્રો.કો. ની કલમ ૧૭૪ ના અર્થઘટન પર જ ભૂલભરેલો નથી પરંતુ રેકર્ડ પરના પુરાવાની યોગ્ય પરિપ્રક્યમાં મૂલવણી કરવાના સંબંધમાં પણ ગંભીર ખામીથી પીડાય છે. અમે સભાન છીએ કે અમે હાઇકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદાની વિચારણા કરી રહ્યા છીએ. જ્યાં સુધી અમને એવું ન જણાય કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો કાયદાની ખોટી ધારણા અને રેકર્ડ પરના પુરાવાની ભૂલભરેલી મૂલવણી પર આધારિત છે, ત્યાં સુધી આ કોર્ટ નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં. તેથી, અમે એ દર્શાવી શકીએ કે હાઇકોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો કેવી રીતે અસમર્થનીય છે.

૯. એફ.આઇ.આર. ની ચોક્કસાઈ અને વિશ્વસનીયતા પર અવિશ્વાસ પ્રગટ કરતી વખતે, હાઇકોર્ટે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૭૪ હેઠળ

તૈયાર કરાયેલા ઇન્કવેસ્ટ પંચનામા (પંચાયતનામા) ની વિગતો પર ભારે આધાર રાખ્યો અને એફ.આઈ.આર. માંના કથનો સાથે તેનો વિરોધાભાસ દર્શાવ્યો. હાઇકોર્ટે ઠેરવ્યું કે ઇન્કવેસ્ટ પંચનામામાં એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે શંકર લાલની અગ્નિશાસ્ત્ર દ્વારા ગોળી મારીને હત્યા કરવામાં આવી હતી પરંતુ તેમાં એ હકીકતનો કોઈ સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો ન હતો કે શંકર લાલ પર બાંકા વડે પણ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો. તપાસ અધિકારી શંકર લાલના શરીર પર બાંકાના કારણે થયેલી કોઈ ઈજા નોંધવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. હાઇકોર્ટે ત્યારબાદ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું :

"ઇન્કવેસ્ટ કરવાનો પ્રાથમિક હેતુ મૃત્યુનું કારણ નક્કી કરવાનો અને તે માનવવધ, આત્મહત્યા કે અકસ્માત છે કે કેમ તે શોધી કાઢવાનો છે. તેથી, કાયદો પોલીસ અધિકારી પાસે તપાસ કરાવવા અને જખમોનું વર્ણન કરતો તથા આવા જખમો કયા હથિયારથી થયા હોવાનું જણાય છે તે દર્શાવતો અહેવાલ તૈયાર કરવાની અપેક્ષા રાખે છે. ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટ, મર્યાદિત વ્યાપ અને સ્વરૂપનો દસ્તાવેજ હોવા છતાં, તેમ છતાં એપિડેમિયોલોજી અક્ટની કલમ ૧૪૫ હેઠળ ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે.

અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ, હાલના કેસમાં, ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટ બાંકાના ઉપયોગ અંગે મૌન છે. એફ.આઈ.આર. માંના કથનો કે જેમાં અસ્પષ્ટ શબ્દોમાં ઉલ્લેખ છે કે મૃતક પર રામાનુજ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા બાંકા વડે પણ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, તેને જોતાં 'પંચાયતનામા' માં બાંકાના ઉપયોગનો ઉલ્લેખ

કેમ કરવામાં આવ્યો નથી તે પ્રશ્ન તરત જ વિચારણા માટે ઊભો થાય છે. ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ શું છે તે હવે પછીનો પ્રશ્ન છે?"

હાઈકોર્ટે ત્યારબાદ આગળ અવલોકન કર્યું :

"એકવાર તપાસ અધિકારીના જાણવામાં આવ્યું હતું કે મૃતક પર બાંકા વડે પણ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો જે કથિત રીતે અપીલકર્તાઓમાંથી એક દ્વારા વાપરવામાં આવ્યો હતો, તો ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં બાંકાના ઉપયોગનો ઉલ્લેખ ન કરવાનું તેમની પાસે કોઈ કારણ ન હતું જ્યાં સુધી તેમની પર એવો આક્ષેપ ન મૂકી શકાય કે તેમણે, તપાસની શરૂઆતથી જ રામાનુજને બચાવવાનો કે છાવરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો, જે, એફ.આઈ.આર. માંના આક્ષેપો મુજબ 'બાંકા' સાથે સજ્જ હતો."

૧૦. હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવા માંગેલ ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૭૪ નું અર્થઘટન દેખીતી રીતે જ પેદા નારાયણ અને અન્ય વિરુદ્ધ આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય, [૧૯૭૫] સપ્લી. એસ.સી.આર. ૮૪ માં આ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવેલા કાયદાની વિરુદ્ધ છે. અમે ઉપયોગી સંબંધિત અવલોકનો અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરી શકીએ જે નીચે મુજબ છે:

"વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા લેવામાં આવેલો બીજો મુદ્દો એ હતો કે ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં સંબંધિત કોલમમાં વિવિધ આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રત્યક્ષ કૃત્યોની વિગતો દર્શાવવામાં આવી નથી. વિદ્વાન જજે

વાસ્તવમાં કોઈ કાનૂની સમર્થન વિના એવું માની લીધું છે કે કારણ કે ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટની જરૂરી કોલમમાં વિગતો દર્શાવવામાં આવી ન હતી, તેથી, એવી ધારણા થશે કે પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓએ પોલીસ સમક્ષના તેમના નિવેદનોમાં પ્રત્યક્ષ કૃત્યોનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હતો. શરૂઆતમાં આપણને એવું લાગે છે કે વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજનો અભિગમ કાનૂની રીતે ભૂલભરેલો છે. તપાસ દરમિયાન પોલીસ દ્વારા નોંધાયેલું નિવેદન બિલકુલ ગ્રાહ્ય નથી અને યોગ્ય પ્રક્રિયા એ છે કે જ્યારે સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવે ત્યારે તેમની સામે વિરોધાભાસો મૂકવા અને તેઓ તપાસ અધિકારીને તે વિરોધાભાસો અંગે પૂછે. આ કેસમાં આવું કરવામાં આવ્યું હોય તેવું જણાતું નથી. વળી, ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૧૭૪ હેઠળ ઇન્કવેસ્ટની કાર્યવાહીનો વ્યાપ ખૂબ જ મર્યાદિત છે."

ત્યારબાદ એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું :

"આ જોગવાઈના અવલોકનથી સ્પષ્ટપણે જણાશે કે કલમ ૧૭૪ હેઠળની કાર્યવાહીનો હેતુ માત્ર એ નક્કી કરવાનો છે કે કોઈ વ્યક્તિનું મૃત્યુ શંકાસ્પદ સંજોગોમાં કે અકુદરતી રીતે થયું છે કે કેમ અને જો તેમ હોય તો મૃત્યુનું દેખીતું કારણ શું છે. મૃતક પર કેવી રીતે હુમલો કરવામાં આવ્યો અથવા કોણે તેની પર હુમલો કર્યો અથવા કયા સંજોગોમાં તેની પર હુમલો કરવામાં આવ્યો તે અંગેની વિગતોનો પ્રશ્ન આપણને કલમ ૧૭૪ હેઠળની કાર્યવાહીના કાર્યક્ષેત્ર અને

વ્યાપની બહારનો જણાય છે. આ સંજોગોમાં, તેથી, વ્યવહારમાં કે કાયદામાં પોલીસ માટે ઇન્કવેસ્ટ રિપોર્ટમાં આ વિગતોનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી ન હતો."

કાયદાની આ સ્થાપિત સ્થિતિને જોતાં, અમારા સુવિચારિત મતે, હાઇકોર્ટના ચુકાદાનો પાયો જ અસમર્થનીય બની જાય છે. હાઇકોર્ટે મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ના પુરાવાને એવા કારણોસર અવિશ્વસનીય ગણાવ્યા કે તેમના પુરાવા ઇન્કવેસ્ટ પંચનામામાંના કથનો સાથે અસંગત છે. આ સંબંધમાં હાઇકોર્ટના અવલોકનો નીચે મુજબ છે:

"એવી દલીલ કરી શકાય કે એફ.આઈ.આર. માંના કથનો અનુસાર, મૃતકે બાંકા પકડી લીધો હતો અને તેથી, મૃતકના શરીર પર એવી કોઈ ઈજા થઈ ન હતી જેને બાંકાના ઉપયોગને આભારી ગણી શકાય. બાંકા, જે એક ભારે તીક્ષ્ણ કાપવાનું હથિયાર છે, તે રામાનુજના હાથમાં હતું અને તેણે મૃતકના શરીર પર ઘા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. કારણ કે હેતુ હત્યા કરવાનો હતો, તેથી વ્યાજબી રીતે એવું અનુમાન લગાવી શકાય કે બાંકાનો ઉપયોગ નોંધપાત્ર બળ સાથે કરવામાં આવ્યો હતો. જો તે પરિસ્થિતિમાં તેને મૃતક દ્વારા પકડી લેવામાં આવ્યો હોત, તો મૃતકના હાથ પર ગંભીર જખમો થયા હોત. તપાસ અધિકારી દ્વારા મૃતકના શરીર પર આવી કોઈ ઈજા નોંધવામાં આવી નથી જે એ પણ દર્શાવશે કે રામાનુજને ઘટનાસ્થળ પરથી બચાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો."

વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાંનો આ જ મૂળભૂત પાયો છે જેના પરિણામે રેકર્ડ પરના ફરિયાદપક્ષના પુરાવાની ભૂલભરેલી મૂલવણી થઈ છે. વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છુટકારાના કારણો અમે ટૂંકમાં રજૂ કરી શકીએ, (૧) સાક્ષીઓ શંકર લાલના નજીકના સગાં છે; (૨) ઢ્ઠારિકા પ્રસાદને ચાર્જશીટમાં સાક્ષી તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હોવા છતાં, ટ્રાયલ વખતે તેમને છોડી દેવામાં આવ્યા હતા; (૩) જો શંકર લાલ 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' સામે સ્ટે ઓર્ડર મેળવવા માટે લખનૌ જવાના હતા, તો ચોક્કસપણે તેઓ કેસના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે પોતાની સાથે કેટલાક નાણાં લાવ્યા હોત પરંતુ વાસ્તવમાં તેમના શરીર પરથી જે પુનઃપ્રાપ્ત થયું તે માત્ર ૭૦ પૈસા હતા; (૪) આ ઘટના એક ધમધમતા વિસ્તારમાં બની હતી પરંતુ ફરિયાદપક્ષે સદર વિસ્તારમાંથી કોઈ વ્યક્તિની તપાસ કરી નથી; (૫) શંકર લાલ એક હિસ્ટ્રીશીટર હતા અને ઘણા ગુનાઓમાં સંડોવાયેલા હતા; ગામમાં તેમના ઘણા દુશ્મનો હતા અને તેથી, આરોપીઓ સિવાયના અન્ય કોઈ વ્યક્તિઓ દ્વારા શંકર લાલ પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હોવાની શક્યતાને નકારી શકાય નહીં.

હાઈકોર્ટે ત્યારબાદ અવલોકન કર્યું :

"એક વ્યક્તિ કેસ દાખલ કરવામાં સામેલ ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે નાણાંની વ્યવસ્થા કર્યા પછી જ કોર્ટમાં અને ખાસ કરીને હાઈકોર્ટમાં જશે. ત્રણ વ્યક્તિઓ, એટલે કે, શંકર લાલ (મૃતક), તેમના ભાઈ મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને કાકા છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) કાં તો બારાબંકી

અથવા લખનૌ જવાના હતા, જેનો અર્થ એ થાય કે મુકદ્દમાના ખર્ચ ઉપરાંત, ત્રણ લોકો માટે મુસાફરી અને અન્ય પરચુરણ ખર્ચ મૃતકની પાસે હોવો જોઈતો હતો. પરંતુ તપાસ અધિકારીએ રીકવરી મેમો (આંક કા-૧૨) મારફતે મૃતકના ખિસ્સામાંથી માત્ર ૭૦ પૈસા પુનઃપ્રાપ્ત કર્યા જે એક પરબિડિયા (આંક ૩) માં સીલ કરવામાં આવ્યા હતા."

૧૧. ઉપર ઉલ્લેખિત તારણો અમારા સુવિચારિત મતે નીચેના કારણોસર સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય છે:

એ બાબત વિવાદિત નથી અને હોઈ શકે પણ નહીં કે શંકર લાલનું મૃત્યુ માનવવધના કારણે થયું હતું. ડૉ. રામ મોહન (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૪) એ શંકર લાલના શબનું પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું અને નીચેની ઇજાઓ નોંધી;

૧. ડાબી કલર બોનથી ૨ સેમી ઉપર ગળાની ડાબી બાજુએ ૪ સેમી x ૧/૧.૪ સેમી x સ્નાયુ સુધી ઊંડો ફાટેલો જખમ (લેસરેટેડ વૂન્ડ).

૨. છાતીની ડાબી બાજુએ વર્તુળાકાર આકારમાં ૩ સેમી x ૩ સેમી x છાતીની ગુહા સુધી ઊંડો ગળ શોટ વૂન્ડ ઓફ એન્ટ્રી (ગોળી વાગવાનો પ્રવેશ જખમ), આસપાસની ચામડી કાળી પડી ગઈ છે અને વાળ બળી ગયા છે. આ જખમ ડાબી ડીંટડીથી ૩ સેમી ઉપર અને બાજુમાં આવેલો છે. કિનારીઓ અંદરની તરફ વળેલી છે.

૩. પેટની જમણી બાજુએ ઢૂંટીથી ૩ સેમી જમણી બાજુએ ૨ સેમી x ૧/૧.૨ સેમી x પેટની ગુહા સુધી ઊંડો ગન શોટ વૂંડ ઓફ એન્ટ્રી. કિનારીઓ અંદરની તરફ વળેલી છે, આસપાસની ચામડી કાળી પડી ગઈ છે અને વાળ બળી ગયા છે.

૪. જમણા અંગૂઠાના ટેરવા પર માસલ ભાગમાં ૧ સેમી x ૦.૪ સેમી x સ્નાયુ સુધી ઊંડો કપાયેલો જખમ (ઇન્સાઇઝ્ડ વૂંડ).

૫. પીઠના નીચેના જમણા ભાગમાં (લમ્બર એરિયા) ૫ સેમી x ૦.૩ સેમી x પેટની ગુહા સુધી ઊંડો ગન શોટ વૂંડ ઓફ એક્ઝિટ (ગોળી બહાર નીકળવાનો જખમ). કિનારીઓ અંદરની તરફ વળેલી છે. આ જખમ ઈજા નં. ૩ સાથે સુસંગત છે.

૬. જમણા સ્કેપ્યુલર પ્રદેશ પર ૧ સેમી x ૧ સેમી કદનું મુંઢ મારનું ચિહ્ન (કન્ટ્યુઝન).

૭. છાતીની ડાબી બાજુએ ડાબી ડીંટડીથી ૫ સેમી નીચે અને બાજુમાં ૧ સેમી x ૧ સેમી કદના બે સબ-ક્યુટેનિયસ સોજા (ચામડી નીચેનો સોજો). ચામડીની નીચે કોઈ ગોળાકાર બાહ્ય પદાર્થ અનુભવાય છે.

મેડિકલ ઓફિસરે અભિપ્રાય આપ્યો કે મૃત્યુનું કારણ અગ્નિશાસ્ત્રની ઈજાઓના પરિણામે આંચકો અને રક્તસ્ત્રાવ હતો. તેથી, અમે વિના સંકોચે એવો નિષ્કર્ષ કાઢીએ છીએ કે શંકર લાલનું મૃત્યુ માનવવધના કારણે થયું હતું.

૧૨. આરોપી વ્યક્તિઓની ગુનાહિતતા પર આવતા, બે પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓ, એટલે કે, મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ના પુરાવા અમારા મતે સંપૂર્ણપણે બેદાગ છે અને તેને વિશ્વસનીય તરીકે સુરક્ષિત રીતે સ્વીકારી શકાય છે. મંગલ શંકર લાલના ભાઈ છે. તેમણે જણાવ્યું છે કે તારીખ ૨૪ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૩ ના રોજ, તેઓ શંકર લાલ અને છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ની સાથે સવારે ૭.૩૦ વાગ્યે ઘરેથી નીકળ્યા અને 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' અંગે ચર્ચા કરવા ઢ્ઢારિકા પ્રસાદ (બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧) ના ઘરે ગયા. 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' ની નોટિસની નકલ શંકર લાલ ઢ્ઢારા લાવવામાં આવી હતી. ઢ્ઢારિકા પ્રસાદ (બચાવપક્ષના સાક્ષી-૧) ના ઘરે થોડા સમય રોકાયા પછી, તેઓ યોગ્ય કાનૂની કાર્યવાહી કરવા અને સ્ટે ઓર્ડર મેળવવા માટે લખનૌ જવા માટે તેમના ઘરેથી નીકળ્યા. જ્યારે તેઓ ધનેન્દ્ર જૈનના ઘરની નજીક પહોંચ્યા, ત્યારે ચારેય આરોપીઓ ગુનાના સ્થળે પ્રગટ થયા. એ-૧ ડબલ બેરલ બંદૂક સાથે સજ્જ હતો, એ-૨ અને એ-૩ કટ્ટા સાથે સજ્જ હતા અને એ-૪ બાંકા સાથે સજ્જ હતો. એ-૪ એ થોડા અપશબ્દો ઉચ્ચાર્યા અને ત્યારબાદ તરત જ એ-૧ એ શંકર લાલ પર ગોળીબાર કર્યો. એ-૨ અને એ-૩ એ પણ તેમના કટ્ટામાંથી ગોળીબાર કર્યો જેનાથી શંકર લાલને ગોળીની ઇજાઓ થઈ. એ-૪ એ બાંકા વડે હુમલો કર્યો. આ ઘટના સવારે આશરે ૮.૪૫ વાગ્યે બની હતી અને મસૌલી પોલીસ સ્ટેશનમાં બપોરે આશરે ૧.૦૦ વાગ્યે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધાવવામાં આવ્યો હતો.

મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) દ્વારા નોંધાવવામાં આવેલી એફ.આઈ.આર. એ તમામ મહત્વની વિગતોમાં તેમના પુરાવાને સમર્થન આપ્યું હતું. હુમલા અંગેની તમામ જરૂરી વિગતો જેમાં દરેક આરોપીની ભૂમિકા અને વપરાયેલા હથિયારનો ઉલ્લેખ હતો, તેનો એફ.આઈ.આર. માં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો. મંગલે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) ત્યારબાદ જણાવ્યું કે તેમના ભાઈ શંકર લાલનું ઘટનાસ્થળે જ મૃત્યુ નીપજ્યું હતું. સદર સાક્ષીની જોકે ઘણી વિગતવાર ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી પરંતુ તેમની જુબાનીને અવિશ્વસનીય ઠેરવવા જેવી કોઈ સામગ્રી ઉલટતપાસ દરમિયાન બિલકુલ બહાર આવી નથી. તેથી, અમે મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) ના પુરાવાને વિશ્વસનીય તરીકે સ્વીકારવામાં કોઈ સંકોચ અનુભવતા નથી. શંકર લાલના કાકા છોટે લાલે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ફરીથી તમામ મહત્વની વિગતોમાં મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) ના પુરાવાને સમર્થન આપ્યું અને તેમણે કોઈપણ ક્ષતિ કે ભૂલ વિના તે જ ક્રમમાં આખી વાર્તાનું વર્ણન કર્યું. ઉપરોક્ત પુરાવા ઉપરાંત, છોટે લાલે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) જણાવ્યું છે કે તેઓ કોર્ટના ખર્ચ માટે પોતાની સાથે રૂ. ૧૪૦૦ થી રૂ. ૧૫૦૦ લઈ જઈ રહ્યા હતા. સદર નારા કોણ લઈ જઈ રહ્યું હતું તે અંગે થોડી અસંગતતા છે પરંતુ અમારા મતે સદર અસંગતતા ફરિયાદપક્ષના કેસના મૂળ પાયાને નષ્ટ કરતી નથી. એ નોંધવું પણ પ્રાસંગિક છે કે ઇન્કવેસ્ટ પંચનામા દરમિયાન શંકર લાલના શરીર પરથી 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' ની નોટિસ પુનઃપ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી. આ એક

સ્વતંત્ર સંજોગ છે જે ફરિયાદપક્ષના કેસની સરચાઈ વિશે બોલે છે કે શંકર લાલ, મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને છોટે લાલે (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ત્યારે 'અવિશ્વાસના પ્રસ્તાવ' સામે સ્ટે ઓર્ડર મેળવવા માટે કોર્ટમાં જવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. મંગલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૧) અને છોટે લાલ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી-૨) ના પુરાવા સામે કોઈ ગંભીર પડકાર નથી કે તેઓ શંકર લાલની સાથે લખનૌ જઈ રહ્યા હતા. તેથી, આ બંને સાક્ષીઓની હાજરી પર શંકા કરી શકાય નહીં. જો આમ હોય, તો અમારા મતે, હાઈકોર્ટે આ બે પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓના પુરાવાની યોગ્ય પરિપ્રક્યમાં મૂલવણી ન કરીને ગંભીર ભૂલ કરી હતી અને ક્રિ.પ્રો.કો. ની કલમ ૧૭૪ ના ખોટા અર્થઘટન પર ફરિયાદપક્ષની વાર્તાને ભૂલભરેલી રીતે ફગાવી દીધી હતી. તેથી, અમે એવા સુવિચારિત મતના છીએ કે હાઈકોર્ટનો ચુકાદો સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવાની જરૂર છે.

૧૩. ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળ ચારેય આરોપી વ્યક્તિઓની દોષસિદ્ધિના પરિણામે, ટ્રાયલ કોર્ટે તેના તારીખ ૩૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૮ ના ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા અબ્દુલ અલી (એ-૧) ને મૃત્યુદંડની સજા અને એ-૨ થી એ-૪ ને આજીવન કેદની સજા ફટકારી અને હાઈકોર્ટને સંદર્ભ મોકલ્યો. હાઈકોર્ટે, જો કે, સંદર્ભ ફગાવી દીધો; ચારેય આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી ક્રિમિનલ અપીલો મંજૂર કરી અને તેના તારીખ ૧ ડિસેમ્બર,

૧૯૮૮ ના હુકમ દ્વારા તેમાંના દરેકને નિર્દોષ જાહેર કર્યા. હાલની અપીલો ૧૯૯૦ માં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેનો નિકાલ એપ્રિલ, ૧૯૯૭ માં કરવામાં આવી રહ્યો છે. સમય વીતી જવાને ધ્યાનમાં લેતા, અમે ૪ થા એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા અબ્દુલ અલી (એ-૧) ને ફટકારવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની સજાને બહાલ રાખવી યોગ્ય માનતા નથી. અમે સંદર્ભ નકારીએ છીએ. અમે ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળ એ-૧ થી એ-૪ ની દોષસિદ્ધિને બહાલ રાખીએ છીએ અને દરેક આરોપી વ્યક્તિને આજીવન કેદની સજા ભોગવવાનો હુકમ કરીએ છીએ.

૧૪. ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષો માટે, ચુ.પી. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલો મંજૂર કરવામાં આવે છે. હાઇકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૮ ના નિર્દોષ છુટકારાના ચુકાદા અને હુકમને રદ કરવામાં આવે છે અને આરોપીઓ એ-૧ થી એ-૪ વિરુદ્ધ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૦૨/૩૪ હેઠળ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૩૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૮ ના દોષસિદ્ધિના ચુકાદા અને હુકમને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. જો કે, ૪ થા એડિશનલ સેશન્સ જજ, બારાબંકી દ્વારા અબ્દુલ અલી (એ-૧) ને ફટકારવામાં આવેલી મૃત્યુદંડની સજાને આજીવન કેદમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવે છે. કેપિટલ સેન્ટેન્સ રેફરન્સ નં. ૧૯૮૮ નો ૩ નકારવામાં આવે છે. એ-૧

થી એ-૪ જેઓ જામીન પર છે, તેઓ સજા ભોગવવા માટે તાત્કાલિક તેમના જામીન બોન્ડ સરન્ડર કરશે.

વી.એસ.એસ.

અપીલો મંજૂર કરવામાં આવી.

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.